ליעבד לי מר כאידך דשמואל. כיון דכשמואל סבירא לך ולא ליקני אלא בהוה פורתא דרפק. והא לא מצי למימר ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולא ליקני אלא בשטר דכיון דמודי רב הונא דשמואל אמרה להיא דנכסי הגר הרי הן כמדבר על כרחך זקוק אתה לתרץ דלא תקשי שמואל לדשמואל וכדפרישית לעיל: **אין מוליאין כו'. כשמואל: וכן היו רבותינו כו'.** כל זה שלא רב הונא בר אבין: **דינא דמלכותא דינא.** בהגוזל (ו) קמא (ב"ק דף קיג:) אמר מדע דקטילו דיקני וגשרי גשרי ועבדינן עלייהו: **דאריסא דפרסאי אריבעין שנין.** חזקת פרסיים מ' שנים היא ע"י דינא דמלכותא דאע"ג דלא קני אינים אלא בשטר מיהו אם החזיק בה עכו"ם מ' שנים ובא ישראל וקנה ממנו הוי קנין גמור ולא יוכל ישראל אחר לומר שלי היא שגזלה עכו"ם ממני ואע"ג דאמרינן (לעיל דף לה:) ישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואין לו חזקה אלא בהוא שטרא שמכרה ישראל לעכו"ם הכא יש לו חזקה. אי נמי אתא לאשמועינן דאע"ג דבשאר מקומות הויא חזקה לישראל בג' שנים באדם פרס אינה חזקה בפחות ממ' שנים דדינא דמלכותא הוא שם כן: **הני זהרורי.** בעלי נחלות העשירים קונים מעבדי המלך שדות עניי העיר שאין יכולין ליתן הטסקא למלך והן פורעין את המס ומחזיקין בקרקעות בשביל המס שכן דינא דמלכותא דאמלך דיהיב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: **וציייהו וציי.** מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואם יחזרו בעלים לאשונים או יתעשרו וילמדו להחזיר המס להני זהרורי לא יוכלו לערער על הני זהרורי כלל דזבייהו וציי: **וזהרורי.** על שם נחלה שקרוי זהרא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף פט:) ואי א"ל זהרא לאילו בוסתני ופרדסי. והילך תלת מילי קמייתא דינא דמלכותא ובאריסא דפרסאי והני זהרורי שמלויין בדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מילי.** דזבייהו וציי אי זבין לטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הבעלים: **אבל לכרגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא הוו זביי דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אם בשביל מס הקרקע: **אקרקפתא דגברא מנח.** או יתפשוהו עד שיתן מתליו או יברח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכדא.** שכבר נתלשו מן הקרקע ומונחין בכדו וכל שכן קרקע עצמה ולא שנא זבין ארעא לטסקא או לכרגא דזבייהו וציי דהכי הוי דינא דמלכותא: **שערי דכדא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע נתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך בין קרקעות בין מטלטלין דזבייהו וציי: **אם כן.** דאפילו שערי דכדא משעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו הרי באותה המלכות בטלת ירושת בנו הנכור דכל ממון האב אם מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הוה ליה ממונו ראוי דאינו מוחזק בו כלל כי אם המלך דשעבוד המלך עדיף משאר שעבודין וכגבוי דמי. ומיהו נאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי מבטל ומבטל נשם ובשאר מקומות יתקיים דשבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה: **אי הכי אפי' עסקא נמי.** רב אשי הוא דקפריך עליה דאמימר הכי דכיון דקשיא ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת בקרקעות ירושת בנו הנכור: **אלא מאי איש לך למימר.** היכי דמי דלא מבטל כגון דיהיב טסקא של אותה שנה בתחלת השנה ומית דעד סוף השנה אינה משועבדת למלך עוד והוה ליה מוחזק ויטול בה בכור פי שנים ה"נ וכו': **ולא היא** (ב) **הכא.** לית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זבון לכרגא לא הוו זבייהו זביי דכרגא אקרקפתא דגברא מנח ואינהו ספרי דרבא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלתייהו בעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא ובאו לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו אלא כדין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי זביי: **ברדכא.** אדם בטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישובו של עולם כלל: **מסייע מתא.** הוא חייב בעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח בעיר: **והני מילי.** דמסייע ליתן במס הקהל: **כגון דאלילהיה מתא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הלילוהו והקלו במשאו בטעותם שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כך נתרבה מס שלהן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קלוב לשנה ובאו לתבוע לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקלוב והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפלוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אכל אנדיסקי.** ממונין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקלוב וכשהוהו לזה או לא רצו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטל וסבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו: **המלר והחלב כו'.** ג' שדות של גר ומלר אחד ביניהן החזיק באחת מהן לא קנה את חבירתה אלא אי דאחזיק ביה לבדו קנה כדאמר רבי יוסי בר חנינא לעיל בשמעתתא (ו). והוא הדין אם אין שם מלר אבל יש חלב טוען ביניתים מפסיק: **חלב.** הוא אילן או עשב שבו מיתם יהושע את ארץ ישראל [לקמן טו.] לפי שיורד ויונק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (בילה כה:) חלובה מקטע רגליהן דרשעים שמשיגין גבול רעיהן וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או עומאה לא.** הוי הפסק לחשבן ג' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מלר מפליג קרקע המחוברת לחבירה שתי פאות. ומיהו לגבי חזקה די לנו אם יקנה במכוש אחד שדה אחת דהא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מכושו [לעיל נד.] וכל שכן בשתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק וסברא בעלמא הוא דחזקה מעלייתא בעינן שיחזיק בכל השדות: **פאה ועומאה.** לקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין שדה אחת לשתים: **אפי' לפאה ולעומאה.** דמאי שנא מחזקה: **פאה מאי היא.** לגבי מאי מהני הפסק: **דתנן.** דהפסק מחייב להניח פאה בכל אחת: **הנחל.** (ג) כנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע [דברים כא] קרקע קשה מלא צרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה: **והשלולית.** קבועת מי גשמים. בהכוים לאן לדיר (ב"ק דף פא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום (ד) ששולטין מי גשמים שם רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים המחלקת שלו לאגפיה:

אם כן בטלת ירושת בנו. דבשלמא מכל אדם שיש עליו כתובת אשה ובעל חוב אף על פי שנכסים משועבדין להן מ"מ אין ירושת בנו הנכור בטילה משום דמלוה ואשה מחסרי גובייתא וצריכי אדרכתא ואכרזתא ושומת אבל למס המלך אפילו קרקע שוה אלף זוז משועבדת לדבר מועט והקרקעות עיקר הן של המלך וכבר הוא מוחזק ולא מחסרי גובייתא. ר"י ור"ת: **אנדיסקי.** פי' כותבי שטרות המלך דדיסקא הוא שטר כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיב:) אמי מאן דנקיט דיסקא מב"ד הגדול ובפרק השולח (גיטין דף לו.) מעיקרא נמאי אפקינהו בדיסקי: דרך

ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר שמואל לא קנה אלא מקום מכושו בלבד א"ל בהאי אנא [ו]כשמעתין סבירא לי דאמר רב הונא אמר רב כיון שניכש בה מכוש אחד קנה כולה שלח רב הונא בר אבין ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים ובא ישראל אחר והחזיק בה אין מוציאים אותה מידו וכן היה ר' אבין ור' אילעא וכל רבותינו שוין בדבר **אמר** [ז]**רבה** הני תלת מילי אישתעי לי עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה דשמואל [ח]דינא דמלכותא דינא [ט]וארסותא דפרסאי עד מ' שנין [י]והני זהרורי דזבין ארעא לטסקא זבינהו זביני וה"מ לטסקא [כ]אבל לכרגא לא מ"ט כרגא אקרקפא דגברי מנח רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן קשי בה אמימר [ל]א"כ בטלת ירושת בנו הנכור דהוה ליה ראוי [מ]ואין הנכור נוטל בראוי כבמוחזק א"ל אי הכי אפילו טסקא נמי אלא מה אית לך למימר דיהיב טסקא ומית הכא נמי דיהיב כרגא ומית אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן שאילתינהו לספרי דרבא ואמרו לי הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ולא היא התם לאוקומי מילתיה הוא דאמר ואמר רב אשי [נ]פרדכת מסייע מתא וה"מ דאצילתיה מתא [ס]אבל אנדיסקי סיעתא דשמיא היא אמר רב אסי א"ר יוחנן [ע]המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר [פ]אבל לענין פאה וטומאה לא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו לפאה וטומאה פאה מאי היא דתנן [צ]ואלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית ודרך

המס שכן דינא דמלכותא דאמלך דיהיב טסקא ליכול ארעא כדאמר לעיל [נד:]: **וציייהו וציי.** מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואם יחזרו בעלים לאשונים או יתעשרו וילמדו להחזיר המס להני זהרורי לא יוכלו לערער על הני זהרורי כלל דזבייהו וציי: **וזהרורי.** על שם נחלה שקרוי זהרא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף פט:) ואי א"ל זהרא לאילו בוסתני ופרדסי. והילך תלת מילי קמייתא דינא דמלכותא ובאריסא דפרסאי והני זהרורי שמלויין בדינא דמלכותא דינא הרי תלת: **והני מילי.** דזבייהו וציי אי זבין לטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הבעלים: **אבל לכרגא.** בשביל כסף גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא הוו זביי דאין זה דינא דמלכותא לגבות הקרקע בשביל מס הראש כי אם בשביל מס הקרקע: **אקרקפתא דגברא מנח.** או יתפשוהו עד שיתן מתליו או יברח מן העיר. והך מלתא גמרא קאמר ליה: **אפי' שערי דכדא.** שכבר נתלשו מן הקרקע ומונחין בכדו וכל שכן קרקע עצמה ולא שנא זבין ארעא לטסקא או לכרגא דזבייהו וציי דהכי הוי דינא דמלכותא: **שערי דכדא.** כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא דלא פרע נתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך בין קרקעות בין מטלטלין דזבייהו וציי: **אם כן.** דאפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו הרי באותה המלכות בטלת ירושת בנו הנכור דכל ממון האב אם מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הוה ליה ממונו ראוי דאינו מוחזק בו כלל כי אם המלך דשעבוד המלך עדיף משאר שעבודין וכגבוי דמי. ומיהו נאו אתקפתא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי מבטל ומבטל נשם ובשאר מקומות יתקיים דשבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה: **אי הכי אפי' עסקא נמי.** רב אשי הוא דקפריך עליה דאמימר הכי דכיון דקשיא ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינן ארעא לטסקא אשתעבדא לדברי הכל א"כ בטלת בקרקעות ירושת בנו הנכור: **אלא מאי איש לך למימר.** היכי דמי דלא מבטל כגון דיהיב טסקא של אותה שנה בתחלת השנה ומית דעד סוף השנה אינה משועבדת למלך עוד והוה ליה מוחזק ויטול בה בכור פי שנים ה"נ וכו': **ולא היא** (ב) **הכא.** לית הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זבון לכרגא לא הוו זבייהו זביי דכרגא אקרקפתא דגברא מנח ואינהו ספרי דרבא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלתייהו בעו לקיים מעשיהם ושטרות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא וכאן לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימין ומיהו אלא כדין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי זביי: **ברדכא.** אדם בטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישובו של עולם כלל: **מסייע מתא.** הוא חייב בעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח בעיר: **והני מילי.** דמסייע ליתן במס הקהל: **כגון דאלילהיה מתא.** עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הלילוהו והקלו במשאו בטעותם שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כך נתרבה מס שלהן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קלוב לשנה ובאו לתבוע לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבויים לחשבון מס הקלוב והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפלוהו ופטרוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: **אכל אנדיסקי.** ממונין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקלוב ובאו לזה לא רצו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטל וסבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו: **המלר והחלב כו'.** ג' שדות של גר ומלר אחד ביניהן החזיק באחת מהן לא קנה את חבירתה אלא אי דאחזיק ביה לבדו קנה כדאמר רבי יוסי בר חנינא לעיל בשמעתתא (ו). והוא הדין אם אין שם מלר אבל יש חלב טוען ביניתים מפסיק: **חלב.** הוא אילן או עשב שבו מיתם יהושע את ארץ ישראל [לקמן טו.] לפי שיורד ויונק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (בילה כה:) חלובה מקטע רגליהן דרשעים שמשיגין גבול רעיהן וזה אינו משיג גבול אחר: **אבל לענין פאה או עומאה לא.** הוי הפסק לחשבן ג' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מלר מפליג קרקע המחוברת לחבירה שתי פאות. ומיהו לגבי חזקה די לנו אם יקנה במכוש אחד שדה אחת דהא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מכושו [לעיל נד.] וכל שכן בשתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק וסברא בעלמא הוא דחזקה מעלייתא בעינן שיחזיק בכל השדות: **פאה ועומאה.** לקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין שדה אחת לשתים: **אפי' לפאה ולעומאה.** דמאי שנא מחזקה: **פאה מאי היא.** לגבי מאי מהני הפסק: **דתנן.** דהפסק מחייב להניח פאה בכל אחת: **הנחל.** (ג) כנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע [דברים כא] קרקע קשה מלא צרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה: **והשלולית.** קבועת מי גשמים. בהכוים לאן לדיר (ב"ק דף פא.) מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום (ד) ששולטין מי גשמים שם רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים המחלקת שלו לאגפיה:

מסורת הש"ס

(א) [נ"ל כשמעתין יענ"ן], (ב) [בי' כי"ף ולא"ם רבא], (ג) [לעיל נד: וש"נ], (ד) [נ"ל אריש"ן פי' מזקה דפרסאי אלא שטר מ' שנין. עיין ערך אריס ב'], (ה) [נקמן קיט. קבב: קסה: כבוהות נא:], (ו) ב"ק פא. [פאה פ"ב מ"ח] מנחות עא.; (ז) [לעיל נג: ע"ש הגי' רב אמי א"ר יוחנן].

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה דינא וכו' בהגוזל בתרא אמר רבא תדע: (ב) ד"ה ולא היא לית בל"ל ותיבת התם נמחק: (ג) ד"ה הנחל כגון נחל איתן: (ד) ד"ה והשלולית וכו' מקום שמי גשמים שוללין שם וכו' שמחלקת שלו לאגפיה:

מוסף רש"י

ואין הנכור נוטל בראוי. בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתתו אבל דאורייתא היו ליטול לו כיורשה ונפלו להן לאחר זמן, אין הנכור נוטל פי שנים בהן (בבורות נא.). **ואלו מפסיקין לפאה.** להניח פאה מכל אחד ואחד (ב"ק טא.) לתת שתי פאות (מנחות עא.). **הנחל.** שדה מבלן ושדה מכאן ומלא עמוק בתמצע מייב להניח פאה מכל אחד ואחד (ב"ק טא.). **והשלולית.** מקום שמי גשמים שוללים שם ואם יש שם זרעה מכאן ומכאן נותן פאה לכל אחד ואחד, דהיא שלולית מפסקת להו (מנחות עא.).

רבינו גרשום

בארשתא דפ"סאי. דחזקה של פרסיים לא הויא חזקה אא"כ החזיק ארבעין שנין: הני זהרורי: בעלי נחלות: דזבין ארעא לטסקא. שקנו שדה של אדם שנטלוה ממנו בחמת שהבריח מס שלה: דבינהו זביני. משום דדינא דמלכותא דינא דאמר דמאן דיהיב טסקא ליכול ארעא. אבל שדהו של אדם שנטלוה ממנו בשביל שלא נתן כרגא. מס גולגלתי אינן רשאין לקנות משום דכרגא אקרקפא גברי מנח. כלומר ראש האיש עצמו משתעבד לכרגא ולא שדהו דלא היה להם ליטול שדהו בשביל מס הכרגא: אפי' שערי דכדא משעבד לכרגא. וכ"ש שדהו. ואפי' מכרו שדהו מפני הברחת כרגא הויא מכורה: א"כ בטלת ירושת בנו הנכור. וא"כ הוא דכל נכסין משעבדי לכרגא אפי' שערי דכדא א"כ כל זמן דלא יהב כרגא אינן מוחזקין נכסיו בידו וא"כ לא יירש מהן הנכור פי שנים משום דאין הנכור נוטל בראוי כבמוחזק: אי הכי אפי' טסקא נמי. אם מת ולא יהב טסקא אינה מוחזקת הקרקע בידו א"כ אין הנכור נוטל פי שנים בה: אלא דיהב טסקא ומית בו ביום. בההוא יומא מצי שקיל פי שנים דמההוא שעתא דיהב טסקא וכרגא הוחזקו בידו: ואמרו לי הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר אפי' שערי דכדא משעבד לכרגא: ולא היא. אין הלכה

עין משפט נר מצוה

רמה א ב מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' יד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסט סעיף ט:

רמו ג טוש"ע ח"מ סי' רעח סעיף י כהג"ה:

רמז ד ה טוש"ע ח"מ סי' קסג סעיף ו ופ"ש כל דיני המפים:

רמח ו מיי' פ"ל מהל' זכיה ומתנה הל' י סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף ד:

רמט ז ח מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הלכה ב ג:

רבינו גרשום (המשך)

כרב הונא בריה דרב יהושע. והאי דקאמרי ספרי דהלכ' כוותיה לאוקמי מלתא הוא דבעי. כלומר להחזיק דבריהן לפי שהן רגילין לכתוב שטרי מכירה לאותן הלוקחין מן המוכסין דגבו ארעא לכרגא ומש"ה אמרו הלכה כוותיה כדי לקיים שטרי כתיבתן להרבות שכרן ולעולם אמר' אין הלכה כרב הונא: פרדכת מסייעא מתא. אדם בטל דלית ליה שדות לעסוק בהן ואין מתעסק בשום דבר אלא בבטלנות היינו פרדכת. מסייעא מתא. שצריך לו לאותו פרדכת ליתן חלקו בעול בני העיר לשעבוד שר העיר: וה"מ. דצריך ליתן חלק: דאצילתיה מתא. שהצילוהו בני העיר בדבריהם מיד השר שאמרו לשר אין לזה כלום ליתן לך ושמע להן והניחו על פיהן וניצל על פיהן. חייב לסייעם: אבל אנדיסקי. היינו שר העיר מעצמו נותן לו לאותו פרדכת שאמר איני חרשש ליקח מזה כלום סייעתא דשמיא הוא דרחמי עליה ואינו צריך ליתן עמהם לסייעם: המצר. זהו חריץ או גדר העשוי סביב השדה להיכרא בין שדות אחרות: והחצב. שם אילן ואין נוטען שרשיו לכאן ולכאן אלא במקום שנוטעין אותו יורדין עד התהום ומש"ה נוטעין אותן על הגבולין בין שדה לחבירתה לפסוק. ומש"ה אמר מפסיקין בנכסי הגר [שאם הי'] באחת משדות הגר מופסקת בין כל אחת במצר או בחצב לא קנה אלא עד מקום המצר או עד מקום החצב: אבל לפאה ולטומאה לא. אין מפסיקין. כיצד לפאה שאם היה מצר או חצב בשדה אינו מפסיק שיהא צריך להניח שתי פאות משום אותו הפסק אלא יקצור כל השדה וינח פאה אחת על כולו ולטומאה נמי אינו הפסק. כיצד כדמפרש לקמן הלכתי למקום הלז בשדה זו והטומאה היתה ממצר להלן או מחצב להלן ואמר איני יודע אם נכנסתי למקום הטומאה מעבר למצר או לחצב אמר' דספיקו טמא דלא הוי הפסק לטומאה האי מצר וחצב: אפי' לפאה ולטומאה. הוי הפסק האי מצר וחצב כדתנן אלו מפסיקין לפאה

(ו) ולשדרי דצריך להניח שתי פאות דכשתי שדות דמי: שלולית. כעין אמת המים ומקום שמי גשמים שוללין שם:

(ו) נראה דל"ל לגני שדות.

דרך היחיד ודרך הרבים. (ה) בירושלמי פריך אמאי איצטריך למיתני דרך הרבים דכיון דתנא דדרך היחיד מפסיק כ"ש דרך הרבים ומשני משום סיפא דקתני הכל מפסיק לזרעים ואין מפסיק לאילנות אלא גדל כו' וקמ"ל דאפילו דרך הרבים לא מפסיק לאילן ומפרש נמי אמאי תנא שביל הרבים כיון דתנא שביל היחיד מפסיק דמשום אילן לא צריך למיתנייה כיון דאשמועינן דאפי' דרך הרבים לא מפסיק לאילן כל שכן שביל הרבים אלא אתא לאשמועינן דשביל הרבים נמי בעינן שיהא קבוע בימות החמה ובימות הגשמים ואשתא איצטריך למיתני כולהו שביל היחיד לאשמועינן דמפסיק לזרעים אע"ג דגריע מכולהו ודרך הרבים אשמועינן דלא מפסיק לאילן ודרך היחיד אשמועינן דלא בעינן קבוע ושביל הרבים אשמועינן דבעינן קבוע ואין להקשות דלא ליתני שביל הרבים ואתא ידענא דבעינן קבוע מדתנן דרך היחיד דאי לא בעי לא ליתני דרך היחיד אלא ליתני שביל הרבים דהוי רבותא טפי או איפכא דלא ליתני דרך היחיד ואתא ידענא דלא בעינן קבוע מדתנן שביל הרבים ולא תנא דרך היחיד דהוי רבותא טפי דהא אי לאו דתנא תרוייהו לא הוה ידענא הי מיניהו (ו) מפסיק טפי דרך היחיד רחב טפי ושביל הרבים בקעי ביה רבים: **רבי אליעזר מטהר.** רשב"ם פירש דפליגי דרבי אליעזר משיב ליה ספק ספיקא ורבנן לא חשיבי ליה אלא ספיקא אחת ורש"י פירש בפרק בתרא דע"ז (דף ע. ושם) דאיירי בשדה מלאה טומאה ופליגי דר"א סבר אע"ג דליכא אלא חדא ספיקא כיון דליכא ספק מגע אלא ספק ביאה טהור והיינו טעמא דטומאה מסוטה גמרינן וגבי סוטה הוי ספק מגע ולא ספק ביאה דודאי ד) (נטהרה) וחכמים מטמאין כיון דאין כאן אלא ספיקא אחת וסוגיא דע"ז מוכחת כפרש"י דר"א מטהר אפילו בספיקא אחת דקאמר עובדא הוה בנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי כמאן כרבי אליעזר דאמר ספק ביאה טהור פי' דמטעם רוב גבוי ישראל ניהו לא מצינן למימר דשרא שמואל כדשרא רבא לעיל בעובדא דפומבדיתא דדוקא בפומבדיתא הוו רוב גבוי ישראל דרעים היו כדאמרינן לעיל (דף מו.) תא אחוי לך דאמי דפומבדיתא ואמרינן (חולין דף קמ.) פומבדיתאי לוויך אשני אושפיך ומשני (ז) לה שאני התם כיון דאיכא דפתחי לשם ממונא הוה ליה ספק ספיקא פי' ספק גבוי עכו"ם ספק גבוי ישראל ואם תמצי לומר עכו"ם אימור לא נגעי כיון דידעי ע"י רוח סהיה יין לא היו מושיבין כו' משמע דלמאי דהוה בעי לאוקומי כרבי אליעזר דסלקא דעתך דלא פתחי לשם ממונא ודוחאי נגע הוי שרי אף על גב דליכא אלא חדא ספיקא אם עכו"ם אם ישראלים משום דהוי ספק ביאה אם נאו עכו"ם לשם או לאו ומיהו קשה מההוא פולמוס (ע"ז דף ע.) דסליק לנהרדעא ושרייה ר"א וקאמר רב דימי לא ידענא אי משום דסבר כר"א דסבר ספק ביאה טהור אי משום רוב דאתו בהדי דפולמוס ישראל ניהו ופריך ספק ביאה ספק מגע הוא ומשני כיון (ח) דפתוח חביות טובא אימור אדעתא דממונא פתח וכספק ביאה דמי ואע"ג דתלינן אדעתא דממונא והוי ס"ס אפ"ה לא שרי אלא לר"א (ט) ולעיל שרי שמואל בהאי טעמא אפילו לרבנן ופרש"י התם גבוי נהרדעא לא הוו ידעי אם רוב עכו"ם או רוב ישראלים ושרי אפילו לרבנן דספק ספיקא היא אבל הכא הכהו דאזלי בתר פולמוס הוה ידע רבי אליעזר (י) דשרא אם אם רוב ישראל הם אם רוב עכו"ם הלכך אף על גב דאיכא למימר דאתו אדעתא דממונא ליכא אלא חדא ספיקא אם היו רוב עכו"ם ושרי לרבי אליעזר כיון דפתוח חביות טובא דמוכחא מילתא דלשם ממון באו ולא מנסכי דהוי כבולשת שנכנסה לעיר בשעת מלחמה דקתני אלו ואלו מותרות הלכך אף על גב דספק מגע הוא כיון דמוכחא מילתא לקולא כספק ביאה דמי ומיהו קשה לר"ת לשני הפירושים דבמסכת טהרות (פ"ו מ"ד) מוכח דרבנן מטמאין אפי' בספק ספיקא דתנן כל שאתה יכול לרבות ספיקות ספיקי ספיקי ברה"י טמא ברה"ר טהור כילד כו' ואח"כ קתני הכנס לבקעה בימות הגשמים דמייתי הכא ומיהו הוה דע"ז נוכל לפרש כשיטת רש"י דר"א שרי אפי' בספיקא אחת כדמוכח (כ) הסוגיא ורבנן נהי דבטומאה מחמירי לטמאות אפי' בספק ספיקא בין נסך שריא ספק ספיקא ור"ת מפרש דפליגי דרבנן מטמאו אפילו בכמה ספיקות משום דמן הדין אפילו בחדא ספיקא טהור דאוקמה אחזקיה וילפינן מסוטה דטמא וא"כ מה לי תרי ספיקי דהא אפי' בחדא ספיקא הוה לן למימר דטהור ור"א סבר אין לך בו אלא חידושו דוקא חדא ספיקא טמא ואתי שפיר דהוא דפולמוס דמשמע אפילו בספק ספקא לא שרי אלא לר"א דוקא ובהיא עובדא דנהרדעא לא גרים ר"ת לא שאני התם כו' דלהאי גירסא משמע דמודו רבנן דבספק ספיקא שרי ור"א שרי אפילו בספיקא אחת אלא מפרש ר"ת כמאן כר"א בנימוחא גרים והדר גרים האי ספק ביאה ספק מגע הוא ולא דוקא ספק מגע קאמר דאדרבה ספק ביאה הוא דספק אם נאו עכו"ם שם אם לאו דאימור ישראל ניהו אלא לספיקא אחת קרי ספק מגע דספק ביאה דר"א היינו ספק ספיקא והכי פריך והא ספיקא אחת היא ואפי' לר"א לא שרי בספיקא אחת וא"ת ומנ"ל דלרבנן אפילו בין נסך אסרי בספק ספיקא ויש לומר דבכמה דוכתי מדמה במס' ע"ז חומרא דין נסך לחומרא דטהרות: **רבי אליעזר מטהר.** נראה דגרסינן רבי אלעזר דאי ר' אליעזר היכי בעי למימר בפ' בתרא דע"ז (דף ע. ושם) דשמואל ורבי אלעזר כר' אליעזר והא שמואל ור' אלעזר אית להו סוף פ"ק דנדה (דף ח.) דאין הלכה כר' אליעזר בסדר טהרות אלא בד' והך בסדר טהרות היא: **בהעלם** אחד חייב. אפילו בשתי רשויות ותימה דאמר רבא בפ' המוליא יין (שבת דף פ. ושם) הוליא חלי גרוגרת והניחה והזר והוליא חלי גרוגרת והעבירה דרך עליה חייב מה צריך דרך עליה הא לא בעי הכא (ו) אלא לרשות אחת אפילו רחוקות זו מזו ושם לומר דודאי בלא דרך עליה חייב והא דנקט דרך עליה לאשמועינן דאם העביר תוך ג' לחלי גרוגרת המונחת דחייב אע"ג דלא הוי אוכל ג' לקרקע והקשה ר"ח לרבי יוסי דב' רשויות אמאי פטור והאמר בפ' הבונה (דף קד:) כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בצפורי חייב מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי וגרס ר"ח מרשות אחת חייב משתי רשויות פטור אם הוליא חלי גרוגרת משתי רשויות לרשות הרבים פטור אבל אם ברשות אחת לקחה אפילו חלקה והוליאה לשתי רשויות חייב דמחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי ולר"י נראה דלאו פירכא היא דלא דמי דהתם שם המלאכה (ח) כתיבה וכתיבה נגמרה כשיכתוב שתי אותיות ואפי' רחוקות זו מזו אבל הכא שם המלאכה היא הוצאה וכשהוליא לשתי רשויות אחתי לא נגמרה הוצאה עד שיקרבם:

אבל

דרך הרבים. ט"ז אמה רוחב דרך היחיד (ו) ד' אמות ולא זו אף זו קתני: **שביל הרבים.** שהולכין שם רבים ברגליהן אבל דרך הרבים מקום הילוך העגלות והסוסים. וכולה לא זו אף זו קתני: **הקבוע בין בימות החמה.** ואפילו בימות הגשמים שאין רגילים להלך בבקעה מהלכין שם שאין חריסה וזריעה לשם: **טומאה מאי היא.** מאי הספק שיש בשדה לענין טומאה: **דתנן כו'.** ואליבא דר"א הוא דשייך הספק כדמפרש ואזיל: **בימות הגשמים.** הוא"ל רה"י לטומאה וספיקה טמא שהרי אין מהלכין בה בני אדם אלא לקלקל הזריעה: **הלכתי למקום הלו.** נכנסתי בבקעה זו: **וחכמים מטמאים.** דסוף סוף מה לי שדה אחת מה לי ג' שדות חדא ספיקא היא שמא הלך עד הקבר והאהיל שמא לא הלך וספיקו טמא: **ספק ביאה טהור.** היכא דמספקא ליה אם נכנס באותה שדה ואם תמצא לומר נכנס ספק אם בא עד מקום (ב) טומאה אם לאו וספק ספיקא הוא וטהור אבל היכא דליכא אלא ספק מגע דפשיטא ליה דנכנס באותה שדה אלא שספק לו אם נגע בקבר אם לאו חדא ספיקא הוא וטמא. והלכך לרבי אליעזר אי מפסיק מגר וחצב בימים וטומאה באחת מהן ואין יודע באיזה מהן נכנס ספק ביאה הוא וטהור ואי ליכא מגר בימים ספק מגע איכא ולא ספק ביאה דכולהו שדה אחת הן וטמא: וקדייק גמרא דלרבנן אמר רבי יוחנן דוקא פאה וטומאה אבל לשבת לא הוי הספק אי מפסיק מגר וחצב בין שני רה"ר והוליא חלי גרוגרת בזה ואחר כך הוליא חלי גרוגרת בשני חייב דאפילו לרבי יוסי דפטר בשני רשויות (ג) דאין המגר מפסיקן לשני רשויות: במסכת שבת [עו:] תנן המוליא אוכלין חייב בגרוגרת דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה [ביצה יג:] ולא חשיבא הוצאת דבר (ד) משוי בפחות מכגרוגרת: **בהעלם אחד חייב.** שלא נודע לו בשעתו שהוא שבת דידיעה מחלקת: ברשות

ד) לכאורה צ"ל ואותו שביל דמוגעין ממנו בימות הגשמים לא חשיב להספיק אא"כ הוי קבוע וכו'.

מסורת הש"ס

ה) ירושלמי פ"ו [מ"ה] דפסחים י. ע"ז ע., ו) [עי' טהרות שם מ"ד], ז) שבת פ. כריתות ח., ח) [צ"ל נפתרה].

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה דרך וכו' ד' אמות. נ"ב בפ' המוכר פירות דף ק' איתא דרך היחיד הוא שני גמדין ומתלה פי' שתי אמות קטנות ומתלה וש"ש: (ב) ד"ה ספק וכו' אם כא עד מקום הקבר אם לאו: (ג) ד"ה וקדייק וכו' דפסר בשתי רשויות הכא חייב דאין המגר: (ד) ד"ה במס' שבת וכו' ולא חשיבא הוצאת דבר מאכל חשוב: (ה) תוס' ד"ה דרך היחיד ודרך הרבים שביל היחיד ושביל הרבים הקבוע וכו' בירושלמי פריך וכו' משום פיפא נקטיה דקתני: (ו) באה"ד כי מייניהו עדיף דדרך היחיד ריחב: (ז) ד"ה ר' אליעזר וכו' ומשני לא שאני: (ח) באה"ד ומשני כיון דפתחו חביות וכו' וכספק ביאה דמי אלמא אע"ג: (ט) באה"ד אלא לר"א דוקא ולעיל שרי שמואל בהאי לישנא אפי' לרבנן: (י) באה"ד הוה ידע ר"א דשרייה אם הם רוב ישראלים או רוב עובדי כוכבים: (כ) באה"ד כדמוכח התם הסוגיא: (ל) ד"ה בהעלם וכו' אלא בעי הכא רבי יוסי אלא לרשות אחת: (מ) באה"ד שם המלאכה היינו כתיבה והכתיבה נגמרה:

מוסף רש"י

ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע כו'. ואי לא קביע לא מפסיק, דמקום לר הוא ולא חשוב (מנחות עא:). הנכנס לבקעה. הרבה שדות הממוכים יחד קרי בקעה (פסחים י.) שדות הרבה זו אצל זו (ע"ז ע.). בימות הגשמים. הוא בקעה רשות היחיד לטומאה מפני שבבר נמה הזרע ואין רשות לכל אדם ליכנס לה ויקו"ל ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא (פסחים י. ובע"ז ע"ושם). בשדה פלונית. כלומר בחתת השדות ויודעים אנו באיזו היא וכל שדה ושדה מפורסמת במגריה (פסחים י.) אי: בחתת מן השדות ואין אנו יודעין איזו היא (ע"ז ע.). הלכתי למקום הלו. בבקעה זו (שם ושם). וחכמים מטמאין. דהוא"ל לה ספק טומאה ברה"י, וה"א לא חשיב לה ספק טומאה אא"כ נכנס לשדה אבל איני יודע אם האהיל אם לא, אבל השתא הוה ליה ספק ספיקא (פסחים י.). ספק מגע טומאה. דאמר נכנסתי לשדה שהטומאה בה ואיני יודע אם נגעתי בטומאה אם לאו (ע"ז ע.). בשני העלמות פטור. דיש יודעה לאלו שיעור (כריתות יז.).

עין משפט נר מצוה

רנ א מי' פ"כ מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ט: רנא ב מי' פי"ח מהל' שבת הלכה כד:

רבינו גרשום

דרך היחיד. היינו מצר שבין שדותיו כשהולך בו משדה לשדה: דרך הרבים. היינו מצר שבין שדהו לשדות של רבים: שביל. שביל ממש אלא של יחיד קצר ושל רבים רחב: הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. דבימות הגשמים מונעים דריסת הרגל מן השדות משום דזרעין ו) ואותו שביל דמפסיק דמונעין לא חשיב אא"כ הוי קבוע בימות החמה ובימות הגשמים. קאמר מיהת דרך היחיד דהיינו מצר דמפסיק לפאה וה"ה לחצב: טומאה. נמי מפסיק מצר וחצב דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים מש"ה נסיב ימות הגשמים כדאמרן דבימות הגשמים מונעין דריסת הרגל והוי כרה"י וקי"ל ספק טומאה ברה"י פסיקו טמא דגמרינן מסוטה ואפ"ה אם אמר הלכתי למקום הלו בבקעה זו והטומאה היתה מעבר למצר או לחצב ואמר איני יודע אם נכנסתי למקום הטומאה שמעבר לחצב ר"א מטהר דהוי הספק: אבל לשבת לא. דלאו הספק לשבת דלא הוי כשתי רשויות: רבא אמר. אפי' לשבת הוי הספק כדאמר לקמן אפי' פיסלא: לרשות אחת שתיהן. כגון מרה"י לרה"ר חייב דמצטרפי: לשתי רשויות פטור. היינו לשתי רשויות כגון אם היה עומד בבית דיש לו שני פתחים אחד פתוח לרשות הרבים ואחד פתוח לרשות אחר והוציא חצי גרוגרת בפתח זה וחצי גרוגרת בפתח זה:

ברשות אחת חייב בשתי רשויות פטור
ו׳ואמר רבה אוהוא שיש חיוב חטאת ביניהם
אבל כרמלית לא אביי אמר אפילו כרמלית
אבל פיסלא לא רבא אמר אפי׳ פיסלא ואזדא
רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת
ברשות גיטין דמי אין שם לא מצר ולא חצב
מאי פירש רבי מרינוס משמו ׳כל שנקראת
על שמו היכי דמי אמר רב פפא דקרו ליה בי
גרגותא דפלניא יתיב רב אחא בר עויא
קמיה דר׳ אסי ויתיב וקאמר משמיה דר׳
אסי בר חנינא חצובא מפסיק בנכסי הגר
מאי חצובא אמר רב יהודה אמר רב שבו
תיחם יהושע לישראל את הארץ ואמר רב
יהודה אמר רב לא מנה יהושע אלא עיירות
העומדות על הגבולין אמר רב יהודה אמר
שמואל ׳כל שהראהו הקב״ה למשה חייב
במעשר לאפוקי מאי לאפוקי קיני קניזי
וקדמוני תניא רבי מאיר אומר נפתוחא
ערבאה ושלמאה רבי יהודה אומר הר
שעיר עמון ומואב רבי שמעון אומר
ערדיסקים אסיא ואספמיא: **מתני׳** ״היו
שנים מעידין אותו שאכלה שלש שנים
ונמצאו זוממים משלמין לו את הכל שנים
בראשונה שנים בשניה ושנים בשלישית
משלשין

ברשות אחת. ברה״ר עצמה שהוליא בה חלי גרוגרת לאשון באותה עצמה הוליא האחרון: **בשתי רשויות.** הרבים המופלגים זה מזה פטור דרשויות מחלקות ס״ל: **ואמר רבה.** אימתי חשיבי שתי רשויות: **והוא שיש חיוב חטאת ביניהם.** שיש רה״י בין שתי רה״ר שאם הוליא ממנו להן או מהן הכנים לו חייב חטאת הלכך חשיב הפסק לעשותן שתים: **אבל כרמלית.** כגון בקעה שבינתיים לא מחלקת להו דבטל מן התורה להכא ולהכא: **אבל פיסלא לא.** כגון חתיכת עץ או עמוד שאין גבוה י׳ (ה) אמות ואין רוחב ד׳ ח״ג גבוה י׳ אלא שאין רוחב ד׳ דהוי מקום פטור דאפילו מדרבנן מותר לטלטל מתוכו לרה״ר ומרה״ר לתוכו וכן מתוכו לרה״ר ומרה״ר לתוכו וכיון דבטל לגמרי להכא ולהכא אפילו מדרבנן דליכא מקום חשוב של ד׳ טפחים הלכך לא הוי הפסק: **רבא אמר אפילו פיסלא.** מחלקת הרשויות לפטרו מחיוב שבת דלא גרע ממגר וחצבה: **ואזדא רבא לטעמיה.** דאמר לעיל [נה:] אפי׳ לענין שבת: **רשות גיטין דמי.** דאמרי׳ בסמ׳ גיטין בהזורק (דף עז.) דאם הקנה לה חצרו להתגרש וזרק לה גט ונפל על הפיסלא שבחצר אינה מגורשת דהא פיסלא מקום אחר הוא בפני עצמו ואינו בכלל חצר וחצר הקנה לה ולא פיסלא דחד מקום מושיל אינם תרי מקומות לא מושיל אינם הכי מפרשינן לה התם ובקמר רבא רשות שבת דומה לרשות גיטין דה״ג לענין שבת הויא הך פיסלא מקום חשוב בפני עצמו ומחלק רשויות אם הוא ממולא בינתים דמי היכי דלא בטיל פיסלא לגבי חצר ה״ג לא בטיל הכא לענין שבת לגבי רה״ר: וקבעי גמרא לר׳ יוחנן דאמר המילר והחלב מפסיקין בנכסי הגר [נה.] שלא יקנה בחזקת חבירו עד שיחזיק בשתיהן ואם אין שם לא מגר ולא חצב דאינה מסויימת במגריה מה לי אמר רבי יוחנן כמה צריך להחזיק שיקנה הכל דאילו רב ושמואל אמרו לעיל (ב) כדאזיל תיירא דתורי והדר אלא משום דשמעינן ליה לרבי יוחנן שיעור אחר קבעי ליה: **פירש רבי מרינוס משמו.** של רבי יוחנן: **כל שנקראת על שמו.** כל שנקראת (ג) על שדה אחד בלשון יחיד על שמו שקורין לה שדה פלוני שאין אומר שדות פלוני קנה הכל במכוש אחד: **כי גרגותא דפלניא.** כל השדה שהיה הגר משקה מגורו קנה הכל במכוש אחד: **מאי חצובא.** איזה דבר הוא ומאי חשיבותו להחשב כמגר: **שבו תיחם.** בין שבט לשבט בין אים לאים שאינו יונק לא מכאן ולא מכאן: **לא מנה יהושע כו׳.** כדאמר בפ״ק (לעיל דף ד׳:) יהושע כתב ספרו: **על הגבולין.** כדי להראות התחומין. ופשטיה דקרא אתא לאשמועינן מה טעם חשב אותן עיירות: **כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה.** בשעת מיתתו דכתיב וירא׳ ה׳ את כל הארץ את הגלעד עד דן (דברים לד): **חייב במעשר.** דהם הם ז׳ עממים הכתובים בכל מקום. אבל קיני קניזי וקדמוני שנתנו לאברהם אבינו (ג) בין הבתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כשיחזירם לנו לעתיד כדאמר בב״ר (ג) אי נמי אם כבשו ישראל מהם אחרי מות יהושע כולן פטורין מן המעשר דכתיב התם זאת הארץ אשר נשבעתי וגו׳ (שם) זאת למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה כן נראה בעיני. ואף על גב דרפאים נמי כתיב באברהם לא ממעטינן ליה דהיינו חוי דלא כתיב התם ומצינו שכבשם משה דכתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים בלומר היינו רפאים שיתן לאברהם (ג) בין הבתרים: **תניא ר״מ אומר כו׳.** כולהו הני תנאי בפירוש דקיני קניזי וקדמוני פליגי: **מתני׳ נמצאו זוממין.** שבאו ב׳ ואמרו להם היאך ראיתם חזקה זו והלא באותו הזמן עמנו הייתם במקום פלוני: **משלמין לו את הכל.** כפי דמי קרקע שהיו רוצים להפסידו יגבה מהן דכתיב (דברים יט) כאשר זמם ולא כאשר עשה לבד קרקע שלו שיטול מן המחזיק: **שנים בראשונה כו׳.** דהיינו ג׳ כתות לג׳ השנים כת לשנה כת לשנה אם נמצאו זוממים כולם: ד)**משלשין ביניהן.** כל כת תתן השלש דג׳ כתות הם וקי״ל ה)(מכות ה:) אין עדים נעשים זוממין עד שיזומו כולם:

שלשה

(ה) [שבת פ.], ב) [דף נד:], ג) [סוף פרשה מד], ד) שיין לע״ב, ה) [מגילה עז:], ו) ל״ל ממרלית. רש״ש,

הגהות הב״ח

(ה) רשב״ם ד״ה אבל פיסלא וכו׳ שאין גבוה עשרה ואין רוחב כל״ל ותיבת אמות נמחק: (ב) ד״ה כל וכו׳ שנקראת שדה מ׳ כל״ל ותיבת על נמחק: (ג) ד״ה חייב וכו׳ לאברהם אבינו בברית בין הבתרים: (ד) תוס׳ ד״ה לאפוקי וכו׳ וי״ל דמה שהראהו:

מוסף רש״י

בשתי רשויות. ושמיכן ר״ה אלא שיש הפסק ביניהם (שבת פ.). פטור. דלרשויות מחלקות (כריתות יג.). והוא שיש חיוב חטאת ביניהם. שמופסקות כרה״י. אבל אם היה כרמלית מפסיקן, כגון קרפף יותר מבית סאתים או בקעה וב׳ בתים סתומים אחד לרה״ר זה ואחד לזה והוליא חלי גרוגרת מבית זה לרשות זה וחלי גרוגרת מבית זה לרשות זה שהיא סתומה לה, חייב, דאין דלא מפסיק לה רה״ר חצא דאותה הוא (שבת פ.). חצובה. עשב גאה הוא (ע״ז יד:).

עין משפט נר מצוה

רנב א מי׳ פי״ח מהל׳ שבת הלכה כד:
רנג ב מי׳ פ״ל מהל׳ זכיה הל׳ יג ועי׳ בהשגות ומ״מ ונל״מ טוש״ע ח״מ סי׳ ערב סעיף ז:
רנד ג מי׳ פי״ל מהל׳ תרומות וע״ש כל הפרק:
רנה ד מי׳ פכ״ח מהל׳ עדות הלכה ז טור ח״מ סי׳ לח:

רבינו גרשום

אמר רבה. היכא אמרי׳ לשתי רשויות פטור הוא שיש חיוב חטאת ביניהן כגון מקום שהוא רה״ר בין אלו ב׳ רשויות הרבים כגון עמוד גבוה י׳ ורחב ד׳ מפסיק בין אלו ב׳ רשויות הואיל דהוא מקום חשוב שאם היה מוציא גרוגרת שלם ביחד מתוכו לרה״ר חייב חטאת להכי יש לו כח להפסיקו כשהוציאן לחצאין דפטור: אבל כרמלית לא. הוי הפסק ומצטרפין וחייב: אפי׳ פיסלא. הוי הפסק לשבת ולא מצטרפי: פיסלא. היינו חתיכה של עץ שנמוכה מי׳ ואינה רחבה ד׳ דהיינו כל שהוא כעין מצר וחצב: רשות שבת כרשות גיטין דמי. מה לענין גט מפסיק שאם זרק לה גט על הפיסלא והיא עומדת על הקרקע או עומדת על הפיסלא וזרק הגט על הקרקע אינו גט עד שיהיו היא וגיטה במקום אחד כך מפסיק נמי לענין שבת בין שני חצאי גרוגרת לפוטרו: אין שם לא מצר ולא חצב. בנכסי הגר והחזיק בה אחד במכושו: מאי. עד היכן קנה: כל שנקראת על שמו. של גר זכה: היכי דמי נקראת על שמו: כל היכא דקרו ליה בי גרגותא דפלניא גר. כל השדה שהיה משקה הגר מבורו זכה זה בה: שבו תיחם. בין איש לחבירו: לא מנה יהושע בספרו. אלא עיירות העומדות על הגבולים של א״י מכלל דאחריני הוי טובא שלא היה יכול להזכירן: קיני וקניזי וקדמוני. דכתיב הקב״ה לאברהם אבינו. פטור ממעשר דלא ראם משה דאינן מז׳ עממין והיינו נמי דדבי מאיר ור״י ור׳ שמעון: פיסקא שנים. מעידים אותו בראשונה. שאכלה שנה ראשונה: ושנים בשנה שניה ושנים בשלישי׳ ונמצאו זוממין.

אבל פיסלא לא. הקשה ריב״ן והלא פיסלא היא כרמלית דבהזורק (גיטין דף עז:) ומס ד״ה פליג) מפרש דפיסלא דהוי גבי גט רשות לעצמה כגון דלא גבוהה י׳ ח״כ משמע דגבוהה ג׳ ומקמתא חייבי ברחבה מרבעה דלא משכחת רשות בפני עצמו שהוא חשיב בפחות מארבעה ועמוד גבוה ג׳ ורחב ד׳ ברה״ר הוי כרמלית וא״כ אמאי קאמר אבל פיסלא לא וי״ל דמ״מ הואיל וקטן הוא כל כך ומטלטל לא חשיבא לאגבי להפסיק בין ב׳ רשויות בכרמלית): **אין שם לא מצר כו׳.** אטומאה קאי כדמוכח בהדיא בתוספתא דטהרות (פ״י) דקתני הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלוני אמרו לפי רבי אליעזר הרי היא של רה״ר פירש ר׳ מרינוס משמו כל שיש לה שם בפני עצמה כו׳ ולא כפ״ה דפירש משמו דקאמר רבי מרינוס היינו משמו של רבי יוחנן:

העומדות על הגבולים. אין לפרש על הגבולים של א״י דכמה עיירות חשיב שהם באמצע א״י אלא בגבולים דכל שבט ושבט וכו׳: **כל שהראהו כו׳.** עפי׳ הוה ליה למינקט מה שמיתם בחלה מקצי שמונה עיירות של המגר ושם מפורש היטב תחום של ארץ ישראל: **חייב במעשר.** וא״ת וכללא הוא והלא הרבה ברכים בכשום עולי מגריס ולא בכשום עולי בבל ולא נתחייבו במעשר אע״פ שהראם למשה וי״ל דקסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא והשתא ניחא אלא תקשי כל לאתויי מאי דאתא לאתויי ברכים שבכשו עולי מגריס ולא בכשו עולי בבל: **לאפוקי מאי.** תימה מאי קאמר לאפוקי מאי והא כל קאמר דמשמע לאתויי וי״ל (ד) דמשהראהו דייק דמשמע לאפוקי וא״ת ולימא לאפוקי חו״ל וי״ל דאין זה חידוש ולכך אמר לאפוקי קיני וקניזי וקדמוני אף על גב דמא״י הם: **הר שעיר עמון ומואב.** תימה דמשמע דעמון ומואב לא בכשום עולי מגריס ובספ״ק דיבמות (דף עז. ושם) אמרינן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית דאמר מר הרבה ברכים בכשו כו׳ וקסבר קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד והניחום שיסמכו עליהם עניים בשביעית ואין לומר דהתם בעמון ומואב שטהרו בסיחון דהתם נהג שביעית דהיינו עבר הירדן דאמרינן בפסחים (דף נג.) ג׳ אלעזר לגיעור יהודה ועבר הירדן והגליל ואומר ר״מ דעבר הירדן היינו ארץ סיחון ועוג אלא היתה מעמון ומואב ועוד מתרץ ר״מ דביבמות נמי אייתי בעמון ומואב שלא טהרו בסיחון דהכא ולא בא לפרש התם אמאי אין שביעית נוהגת שם דהא חוצה לארץ היא אלא לפרש למה מעשרין מעשר עני ולא מעשרין מעשר שני שלא לשנות סדר הסנים דבמס׳ ידים (פ״ד משנה ג) איכא פלוגתא דר׳ אלעזר בן עזריה גזר שיעשרו מעשר שני כמו בבבל שלא לשנות מסדר הסנים ור״ע גזר שיעשרו מעשר עני כמו במגריס שהיא קרובה מעשרין מעשר עני כדי שיהו עניי ישראל נסמכים עליהם אף עמון ומואב שהם קרובים כו׳ וא״ת ואמאי לא מייתי ביבמות ההוא טעמא דמגריס דתנן במסכת ידים (שם) וי״ל דניחא ליה למימר טפי הרבה ברכים כו׳ דלמ״ד לא קידשה הניחו אפי׳ מא״י עצמה ליכבש מפני סמך עניים וזה התירון עיקר דבהכי מיתרצא דלא קשיא דר״א אדר״א ורבי יהושע אדרבי יהושע ואין להאריך:

ערדיסקים אסיא כו׳. תימה דמשמע אסיא בחו״ל היא וא״כ היכי קאמר בפ׳ זה בורר (סנהדרין דף כו. ושם) רבי חייא בר זרונקי ור״ש בן יהולדק הוו קאזלי לעבר השנה בעסיא והתניא בפ״ק דסנהדרין (דף יא. ושם ד״ה אין) דאין מעברין אלא ביהודה ובשלמא ר״מ דעיבר שנה בעסיא (מגילה יח:) איכא למימר דלא הניח כמותו בא״י כדאמרינן בברכות (דף סג.) אע״ע אלא ר׳ חייא ור״ש ליכא למימר דלא הניחו כמותן דהא ר״ל הוי קרי ליה רועי בקר וחמורים על השביעית וי״ל דהתם הוא לעבר היינו חיסוד כמו ועיבר שלש שנים זו אחר זו דפרק קמא דהתם (סנהדרין דף יב.) תדע דהא שנה שביעית היתה ותני התם (סוף פ״ק) (דף יב.) דאין מעברין שנים בשביעית:

משלשין